

28.11.2005

2769/2/04

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

SEINÄJOEN KIHlakUNNAN POLIISILAITOKSEN TOIMITILAT

1
ASIA

Edeltäjäni apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio Seinäjoen kihlakunnan poliisilaitoksella 8.10.2004 suorittaman tarkastuksen yhteydessä kävi ilmi olennaisia puutteita tilojen soveltumisessa poliisilaitoksen tarpeisiin. Erityisesti heräsi kysymys, turvaavatko vapautensa menettäneiden säilytysolosuhteet heille asianmukaisen yksityisyyden suojan. Henkilöstön kuulemisessa tuli esille myös yksittäinen räjähdysaineiden säilyttämistä poliisin tiloissa koskeva tapaus.

Apulaisoikeusasiamies Rautio otti eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestaan tutkittavaksi, täyttivätkö poliisilaitoksen tilat lain asettamat vaatimukset ja oliko räjähteiden säilyttämisessä menetelty asianmukaisesti.

2
SELVITYS

Sisäasiainministeriön poliisiosasto sekä oikeusministeriön kriminaalipoliittinen osasto ovat antaneet asiassa lausuntonsa. Lisäksi on hankittu selvitystä Seinäjoen kihlakunnan poliisipäälliköltä.

3
ASIAN TUTKIMISESTA

3.1
Tarkastushavainnot

Apulaisoikeusasiamies Rautio kiinnitti tarkastuksellaan huomiota seuraaviin epäkohtiin:

Vapautensa menettäneiden päivittäinen ulkoilumahdollisuus oli poliisilaitoksella mahdollista toteuttaa ainoastaan laitoksen avoimella ja aitaamattomalla takapihalla, joka toimi myös henkilökunnan ajoneuvojen pysäköintialueena. Kyseinen alue sijaitti vilkkaasti liikennöidyn tien varressa ja viereisen oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä ja siihen näköyhteydessä.

Lisäksi vapautensa menettäneiden ja hänen avustajansa väliset tapaamiset sekä muut tapaamiset oli yleensä järjestetty tapahtuviksi yleisessä tilassa

säilöönottoloihin johtavan käytävän varrella sekä joissakin tapauksissa vapautensa menettäneen säilytyshuoneessa. Vapautensa menettäneen kuljettaminen säilytystiloihin ja säilytystiloista tapahtui yleisölle avoimen tilan kautta. Tutkintavankien eristämässä oli puutteita.

Seinäjoen poliisilaitoksen henkilökunnan edustajat arvostelivat heidän käytössään olleita sosiaalitylöitä huonoiksi sekä tarkoitukseensa sopimattomiksi. Erityisesti pukeutumis- ja peseytymistiloja varsinkin naispuolisten työntekijöiden osalta pidettiin suorastaan ala-arvoisina.

Lisäksi henkilökunnan edustajat kertoivat, että pukeutumistilojen välittömässä läheisyydessä olevassa suljetussa huoneessa säilytettiin poliisin haltuun ottamia räjähteitä (dynamiitti).

3.2

Vapautensa menettäneiden olosuhteet

3.2.1

Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu.

Tutkintavankeudesta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan rikoksen johdosta vangittu on heti vietävä yleiseen vankilaan tai oikeusministeriön tutkintavankien säilyttämistä varten hyväksymään laitokseen. Milloin rikoksen selvittämiseksi on välttämätöntä, voi vangitsemisesta päättänyt viranomaislainen kuitenkin määrätä hänet pidettäväksi muussa pitempiaikaista säilytystä varten sopivassa paikassa enintään siihen asti, kunnes syyte otetaan tuomioistuimessa käsiteltäväksi. Sen jälkeen, kun syyte on ollut esillä tuomioistuimessa, vangittu voidaan vain oikeusministeriön luvalla säilyttää muualla kuin yleisessä vankilassa tai edellä mainitussa oikeusministeriön hyväksymässä laitoksessa.

Tutkintavankeudesta annetun lain 10 §:n mukaan tutkintavangille on varattava mahdollisuus päivittäiseen ulkona oloon ja sopivaan liikuntaan.

Tutkintavankeudesta annetun lain 12 §:n mukaan tutkintavangin ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa on sallittava tapaamalla, kirjeitse ja mahdollisuuksien mukaan puhelimitse pitää yhteyttä keskenään. Tapaamista voidaan valvoa, milloin siihen on erityistä syytä. Avustajan kanssa käytävää neuvottelua ei saa kuunnella eikä kirjeitä tarkastaa, ellei ole perusteltua aihetta epäillä väärinkäytöksiä. Väärinkäytöksen ilmaantuessa neuvottelu voidaan keskeyttää.

Tutkintavankeudesta annetun lain 19 §:n mukaan rikoksesta epäiltyinä pidätettyjen käsittelyssä on soveltuvin osin noudatettava tämän lain säännöksiä. Milloin joku on muutoin lain nojalla menettänyt vapautensa, on niin ikään, ellei asianomaisista säännöksistä muuta johdu, soveltuvin osin noudatettava, mitä tutkintavangista on säädetty, kuitenkin ottaen huomioon vapauden menetyksen syyt.

Sisäasiainministeriö on antanut pidätettyjen kohtelua koskevan määräyksen (SM-2003-03683/Tu-41), jonka tarkoituksena on yhtenäistää poliisin huostassa olevien pidätettyjen ja kiinniotettujen kohtelua. Määräyksessä esitetyt tulkinnot on tarkoitus sisällyttää valmisteilla olevaan pidätettyjen ja kiinniotettujen kohtelua koskevaan lainsäädäntöön (ns. putkalaki, HE 90/2005).

Sisäasiainministeriön antaman määräyksen kohdan 2.2.10 mukaan pidätetylle ja kiinniotetulle on varattava mahdollisuus mm. ulkoiluun. Kohdan 2.2.15 mukaan jos vapaudenmenetys kestää yhtäjaksoisesti yli 24 tuntia, pidätetylle on järjestettävä mahdollisuus vähintään tunnin kestävään päivittäiseen ulkoiluun tai muuhun liikuntaan säilytyshuoneen ulkopuolella.

Sisäasiainministeriön määräyksen kohdan 2.2.19 mukaan rikosasian asianosaisen ja hänen avustajansa kanssa käytyä keskustelua voidaan valvoa, jos siihen on erityistä syytä. Avustajan kanssa käytävää neuvottelua ei saada kuunnella, ellei ole perusteltua aihetta epäillä väärinkäytöksiä.

3.2.2

Sisäasiainministeriön lausunto

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on lausunnossaan todennut, että vapautensa menettäneiden oikeudet eivät voi täysimääräisesti toteutua Seinäjoen poliisilaitoksen toimitiloissa, koska tilat ovat kokonaisuudessaan liian ahtaat ja epätarkoituksenmukaiset. Ongelmaa ei voida myöskään kokonaan ratkaista toimitilojen yhteydessä tehtävin sisäisin järjestelyin. Lisäksi tilojen saneeraamista, rakenteellisia muutoksia ja laajentamista vaikeuttaa ja jopa estää se, että kiinteistö on museoviraston määrittämä suojelukohde. Lausunnon mukaan rakennusta koskevat suojeluehdot estävät mm. sen, että vapautensa menettäneiden ulkoilutilan aitausta tai muuta näkösuojaa ei voida rakentaa. Myöskään kiinteistön laajentaminen ei suojellullisista syistä ole tullut kysymykseen.

Sisäasiainministeriön lausunnon mukaan kuitenkin osa tarkastuksessa havaituista epäkohdista on mahdollista pyrkiä korjaamaan poliisilaitoksella tehtävin sisäisin järjestelyin. Yhtenä tällaisena on mainittu vapautensa menettäneiden tiloissa olevan tapaamishuoneen käyttö. Lausunnon mukaan Seinäjoen poliisilaitoksella on tapaamishuone, mutta se on sittemmin otettu varastokäyttöön. Tästä syystä esimerkiksi asianajajat tapaavat pidätettyjä säilytyshuoneissa ja käytävillä. Pääosa korjausta vaativista seikoista on kuitenkin sellaisia, että niiden korjaaminen ei nykyisten toimitilojen puitteissa ole mahdollista. Sisäasiainministeriön näkemyksen mukaan käytännössä ainoaksi vaihtoehdoksi ilmenneiden ongelmien ratkaisemiseksi jäisi kokonaan uusien toimitilojen hankkiminen kihlakunnanvirastolle.

3.2.3

Oikeusministeriön lausunto

Tutkintavankeudesta annetun lain 1 §:n mukaan tutkintavankien säilyttämiseen tarkoitetuilla laitoksilla - kuten poliisivankilat - tulee olla oikeusministeriön hyväksyntä. Oikeusministeriö on hyväksynyt Seinäjoen poliisivankilan tilat tutkintavankien säilyttämiseen tarkoitetuiksi tiloiksi 28.9.1987 tekemällään päätöksellä.

Koska apulaisoikeusasiamies Raution tarkastushavaintojen perusteella vaikutti siltä, että vapautensa menettäneiden säilytysolosuhteissa oli havaittavissa sellaisia puutteellisuuksia, jotka saattoivat muodostua uhkaksi heidän oikeusturvansa toteutumiselle erityisesti yksityisyyden sekä avustajan käytön luottamuksellisuuden näkökulmasta, Rautio pyysi oikeusministeriöltä lausuntoa siitä, katsoiko ministeriö Seinäjoen poliisivankilan edelleen täyttävän oikeusministeriön hyväksymiselle asetettavat edellytykset.

Oikeusministeriö totesi lausunnossaan, että valtaosa poliisivankiloista on hyväksytty 1980-luvulla, jolloin tiloille ja tutkintavankien kohtelulle asetetut vaatimukset olivat huomattavasti vähäisemmät kuin nykyisin. Näin on laita myös Seinäjoen poliisivankilan osalta. Oikeusministeriö on 17.9.1999 lähettänyt sisäasiainministeriölle ohjeet, jossa on esitetty tutkintavankien säilytykseen käytettäville tiloille asetetut vähimmäisvaatimukset. Lausunnossaan oikeusministeriö totesi, ettei Seinäjoen poliisivankilan tilojen voida enää katsoa täyttävän niitä vaatimuksia, jotka oikeusministeriö asettaa tutkintavankien säilytystilojen hyväksymiselle.

Oikeusministeriön lausunnossa on arvosteltu nykyistä hyväksymisjärjestelmää epätarkoituksenmukaiseksi, koska käytännössä oikeusministeriön mahdollisuudet valvoa tilojen tarkoituksenmukaisuutta ja asianmukaisuutta ovat olemattomat. Oikeusministeriön hyväksymismenettelystä on ehdotettu luovuttavaksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa ja toisaalta poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelua koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa (HE 263/2004 vp, s. 105, HE 90/2005 vp, s. 64).

3.2.4

Arviointi

Selvitykset osoittavat, että vapautensa menettäneen mahdollisuutta ulkoiluun ei pystytä Seinäjoen poliisilaitoksella toteuttamaan hänen yksityisyyttään loukkaamatta. Tilanne on ollut tämänkaltainen jo useita vuosia.

Saadun selvityksen mukaan Seinäjoen poliisilaitos on tuonut esiin poliisilaitoksen nykyisten tilojen osittaisen sopimattomuuden ja osittaisen riittämättömyyden poliisin lain edellyttämiin tarpeisiin. Sisäasiainministeriön selvityksen mukaan ongelman jääminen ratkaisematta johtuu viime kädessä poliisilaitosten rakentamiseen varattujen määrärahojen riittämättömyydestä.

Totean ensiksikin, että laillisuusvalvonnassa ei ole hyväksytty lainvastaisen tilan oikeutukseksi sitä, että viranomaisilla ei ole varaa saattaa olosuhteita lainmukaisiksi. Myöskään Seinäjoen poliisilaitoksen osittaista

soveltumattomuutta tarkoitukseensa ei voida hyväksyä. Viranomaiset ovat velvollisia etsimään ratkaisun ongelmiin, jotka ovat johtaneet tilanteen muodostumiseen lainvastaiseksi.

Selvityksen perusteella ei voida osoittaa jotakuta tai joitakuita virkamiehiä, jotka olisivat vastuussa asioiden nykyisestä tilasta. Selvitettyyn syyhyn nähden en pidä myöskään tarkoituksenmukaisena enempää selvittää mahdollista yksilövastuuta tilanteen aiheutumisesta.

Toisaalta saatu selvitys antaa viitteitä myös siitä, että joistakin vapautensa menettäneiden säilytysolosuhteita parantavista toimenpiteistä Seinäjoen poliisilaitos pystyisi myös itse suoriutumaan. Sisäasiainministeriön lausunnon mukaan yhtenä tällaisena toimenpiteenä tulisi kyseeseen vapautensa menettäneiden tapaamishuoneen ottaminen takaisin alkuperäiseen käyttöönsä. Ymmärrettävästi nyt toteutetulla ratkaisulla pitää tapaamishuonetta varastotilana on pyritty helpottamaan poliisilaitoksella ilmennyttä tilaongelmaa.

Saadut selvitykset eivät myöskään sulje pois mahdollisuutta, etteikö vapautensa menettäneiden henkilöiden oikeuksien toteutumista voitaisi parantaa jo voimassa olevilla resursseilla viime kädessä esimerkiksi siten, että henkilöiden säilytyksestä huolehtisi sellainen poliisilaitos, joka kykenee tehtävästä suoriutumaan tutkintavankeudesta annetun lain ja sisäasiainministeriön määräyksen edellyttämällä tavalla. Sisäasiainministeriön lausunnon mukaan vapautensa menettäneiden säilytys on nytkin järjestetty osittain yhteistoiminnassa läheisten kihlakuntien poliisilaitosten kanssa.

Oikeusministeriö on lausunnossaan todennut, että sillä ei ole mahdollisuuksia järjestää poliisivankiloihin kohdistuvia säännönmukaisia tarkastuksia sen tarkastamiseksi, täyttävätkö poliisivankilat (edelleen) tutkintavankeudesta annetun lain vaatimukset. Lausunnon valossa vaikuttaakin siltä, että oikeusministeriön hyväksyttyä poliisivankilan tutkintavankien säilyttämiseen tarkoitetuksi tilaksi asian jatkovalvontaa ei pääsääntöisesti suoriteta. Vallitsevaa käytäntöä ei mielestäni voida pitää tyydyttävänä. En kuitenkaan katso tässä yhteydessä olevan aihetta puuttua tähän asiaan enempää, koska ensi vuoden aikana voimaan tulevan vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa ja toisaalta poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelua koskevan uuden lainsäädännön mukaan poliisivankiloiden valvontavastuu mahdollisesti tulisi siirtymään sisäasiainministeriölle.

Pyydän sisäasiainministeriön poliisiosastoa 29.9.2006 mennessä ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt Seinäjoen kihlakunnan poliisilaitoksen toimitilojen saattamiseksi asianmukaiseen kuntoon.

3.3

Henkilökunnan työtilojen asianmukaisuus

Henkilökunnan työskentelytilojaan koskevan arvostelun osalta sisäasiainministeriön lausunnossa on todettu poliisilaitoksen tilojen olevan

kokonaisuudessaan liian ahtaat ja epätarkoituksenmukaiset, mikä koskee myös henkilökunnan työskentelytiloja ja sosiaalisia tiloja.

Kysymyksessä työtilojen asianmukaisuuden arvioinnista on osaltaan myös kysymys poliisin taloudellisten resurssien määrästä ja kohdentamisesta, joita koskevien ratkaisujen arviointi ei kuulu laillisuusvalvojan tehtäviin. Laillisuusvalvonnan näkökulmasta kyse on lähinnä siitä, onko työnantaja noudattanut sille työturvallisuuslain mukaan kuuluvia velvollisuuksia.

Työturvallisuuslain työnantajan yleisiä velvollisuuksia koskevat säännökset kuvaavat työnantajan velvollisuuksia varsin yleisellä tasolla ja käyttäen varsin joustavia ilmaisuja. Näin ollen laki jättää tulkitsijalleen harkinnanvaraa esimerkiksi siinä, mikä katsotaan "asianmukaisesti varustetuksi pukeutumistilaksi".

Edeltäjäni tekemien tarkastushavaintojen ja saatujen selvitysten perusteella en näe ainakaan tässä vaiheessa tarkoituksenmukaiseksi laillisuusvalvojana ryhtyä tarkemmin tutkimaan tätä kysymystä. Pidän henkilökunnan käytössä olevien tilojen asianmukaisuuden arvioinnissa ensisijaisena keinona työsuojeluviranomaisten toimenpiteitä. Tästä syystä lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä tiedoksi alueellisesti toimivaltaiseen työsuojelupiiriin mahdollisia toimenpiteitä varten.

3.4

Räjähteiden säilyttäminen poliisilaitoksen tiloissa

3.4.1

Sovellettavat oikeusohjeet

Räjähdeasetuksen 83 §:n 1 momentin mukaan poliisin tulee räjähdysvaarallisista aineista annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti huolehtia löytötavarana tai muulla tavalla poliisin haltuun joutuneen räjähteen asianmukaisesta säilyttämisestä sekä kuljettamisesta säilytys- tai hävityspaikkaan.

3.4.2

Seinäjoen poliisilaitoksen selvitys ja asian arviointi

Seinäjoen poliisipäällikön asiassa antaman selvityksen mukaan räjähteiden säilyttäminen poliisilaitoksen tiloissa henkilökunnan käyttämien tilojen läheisyydessä johtui erään räjähddevarkauden esitutkinnasta. Räjähteet oli sittemmin hävitetty panostajan pätevyyden omaavan henkilön toimesta. Poliisipäällikön asian johdosta antaman lisäselvityksen mukaan mainittuun esitutkintaan liittyvässä asiassa anastetut räjähteet olivat olleet laadultaan louhintaan käytettäviä räjähteitä. Poliisilaitoksella edelleen säilytettävät räjähteet liittyvät poliisilaitoksen koulutuskäyttöön ja niitä säilytetään lukitussa tilassa sisäasiainministeriön määräyksen edellyttämällä tavalla.

Poliisipäällikön näkemyksen mukaan asiasta apulaisoikeusasiamies Rautiolla kertoneella henkilöllä on ilmeisesti ollut väärä käsitys siitä, missä tarkoituksessa räjähteitä poliisilaitoksella on säilytetty.

Kun saaduista selvityksistä ei ilmennyt, paljonko räjähteitä oli yhtä aikaa säilytettävänä poliisilaitoksen tiloissa, ja olivatko räjähteiden ominaisuudet niiden määrä huomioon ottaen sallineet tapahtuneen varastoinnin turvallisesti, apulaisoikeusasiamies Rautio pyysi asiassa lisäselvitystä sisäasiainministeriön poliisiosastolta.

Sisäasiainministeriön poliisiosaston toimittaman lisäselvityksen mukaan räjähteiden säilyttäminen oli liittynyt vuonna 1997 tapahtuneeseen räjähddevarkauteen. Räjähteitä oli vuonna 1998 aikana löydetty Jalasjärveltä valtatie 3:n varrelta yhteensä neljästätoista eri paikasta ja räjähteet oli tuolloin otettu poliisin haltuun "yön yli" säilytettäväksi myöhemmin tapahtuvaa tuhoamista varten. Räjähteitä säilytettiin poliisilaitoksen väestösuojan yhteydessä olevassa lukitussa tilassa. Lisäselvityksen mukaan kunkin löydetyt räjähteen paino oli ollut 1500 grammaa, joten ainetta oli ollut yhteensä 21 kilogrammaa. Asiaa koskevasta ilmoituksesta 2400/R/495/02 ilmenee, että löydetyt räjähteet ovat olleet tuotenimeltään Oy Forcit Ab:n valmistamaa Extra-Dynamiittia.

Saatu lisäselvitys viittaa siihen, että räjähteitä ei olisi säilytetty poliisilaitoksen tiloissa pitempään kuin on ollut välttämätöntä. Räjähdysaine on sinänsä tunnistettu ja aine on toimitettu välittömästi hävitettäväksi. Sisäasiainministeriön antaman lausunnon mukaan edellä kerrotun suuruisen räjähdemäärän säilyttäminen virastotalon kellaritiloissa ei ole ollut sinällään tapahtuma-aikaan voimassa olleiden säännösten eikä ohjeiden mukaista.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ei tutki yli viisi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä. Saadussa lisäselvityksessä on esitetty, että apulaisoikeusasiamies Raution tietoon saatetusta tapahtumasta oli tosiasiaa kulunut yli viisi vuotta. Saaduissa selvityksissä esitetyt tiedot muun muassa räjähdeaineiden säilyttämisen tilapäisyydestä huomioon ottaen katson, ettei asian tutkimiseen tältä osin ole ilmennyt laissa tarkoitettua erityistä syytä. Pidän tältä osin riittävänä omalta osaltani kiinnittää Seinäjoen poliisilaitoksen huomiota tapahtuneeseen sekä erityisesti asianmukaiseen tiedottamiseen henkilökunnalle siten, ettei henkilöstön keskuudessa syntyisi aiheetonta epä tietoisuutta työpaikkaolosuhteiden turvallisuudesta.

4

TOIMENPITEET

Saatan käsitykseni Seinäjoen kihlakunnan poliisilaitoksen tarkastuksessa tehdyistä havainnoista sisäasiainministeriön sekä oikeusministeriön tietoon lähettämällä niille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lisäksi pyydän sisäasiainministeriötä toimittamaan minulle aikanaan selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin ministeriö katsoo aiheelliseksi ryhtyä Seinäjoen poliisin toimitiloissa havaittujen puutteiden johdosta. Pyydän toimittamaan selvityksen eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan 29.9.2006 mennessä.

Lähetän myös jäljennöksen tästä päätöksestäni Vaasan työsuojelupiirille edellä kohdassa 3.3 mainitussa tarkoituksessa.

Lisäksi lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Seinäjoen kihlakunnan poliisipäällikölle edellä tekemiäni tarkastushavaintojen sekä kohdassa 3.4.2 mainitussa tarkoituksessa.